
Bielsko-Biała, ul. Piwowska, st. 32, gm. loco, woj. bielskie, AZP 107-48/48

Informator Archeologiczny : badania 32, 220-221

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W trakcie prac wytyczono i wyeksplorowano dwa wykopy, oznaczone numerami 1 i 2. Wykop 1 posadowiono u wylotu ulicy Krętej, na placu w obrębie murów oporowych. Wykop 2 ulokowano na zewnątrz muru oporowego w linii ulicy Krętej, a poprzecznie w stosunku do zewnętrznego muru obronnego, dziś pełniącego rolę muru oporowego wzdłuż ulicy Waryńskiego.

Odsłonięte relikty wewnętrznego muru obronnego, który posiadał miąższość około 185 cm i zachowany był jedynie w dolnych partiach. Nie stwierdzono istnienia odsadзки fundamentowej. W kierunku północno-wschodnim mur został przerwany i kończy się nieregularnym strzępiem, zakrytym przez mur oporowy. Przerwanie ciągłości muru wiąże się z wbudowaniem w system obronny baszty. Jej północna część lokuje się na zewnątrz muru obronnego, południowa zaś znajduje się od strony miasta. Oba zespoły scalone są strzępiem sklepiennym. Z wewnętrznym murem obronnym wiąże się warstwa bruku, interpretowana jako relikty uliczki przymurnej.

Przebadany odcinek muru obronnego posadowiono na warstwie jałowej, żółtej gliny, pod którą kryła się starsza warstwa o charakterze użytkowym. Należy rozważyć możliwość, iż jest to pozostałość wcześniejszej konstrukcji ziemnej, zapewne wału obronnego.

Odsłonięto również relikty murów z kilku późniejszych faz budowlanych. Przyjęto następujący schemat rozwojowy: Faza I (XIV w., około połowy wieku/?/), powstanie wewnętrznego muru obronnego, faza II (XVI w.), wzniesienie muru zewnętrznego, faza III (XV lub XVI w.), wzniesienie baszty (brak powiązań z murem zewnętrznym, możliwość dwufazowego rozwoju), faza IV (XVII-XVIII w.), dostawienie od strony miasta zabudowy przymurnej, faza V (I poł. XIX w.), wyburzenie dzieł obronnych i zabudowy przymurnej, uformowanie tarasu w dzisiejszym kształcie, zabudowa mieszkalna, faza VI (2 połowa XIX w., początek XX w.), drobne zmiany w układzie zabudowy, wyburzonej ostatecznie w latach sześćdziesiątych naszego wieku.

Wyniki badań zostaną opublikowane w „Badaniach Archeologicznych na Górnym Śląsku i Ziemiach pogranicznych w 1998 roku.”, s. 218-225.

Badania będą kontynuowane.

BIELSKO-BIAŁA, ul. Piwowska, st. 32, gm. *loco*, woj. bielskie, AZP 107-48/48

- Stare Miasto w Bielsku.

Badania prowadzili mgr Wiesław Kuś i mgr Bogusław Choraży. Finansowało Przedsiębiorstwo Komunalne „Therma” w Bielsku - Białej. Pierwszy sezon badań.

Badania wykopaliskowe przeprowadzono w obrębie ulicy Piwowskiej, w miejscu lokalizacji domniemanej tzw. górnej bramy miejskiej w grudniu - styczniu 1998/99 roku.

Prace wykopaliskowe podjęto w wyniku odsłonięcia reliktyw architektonicznych w trakcie prac ziemnych związanych z instalacją nitki ciepłowniczej (nad pracami tymi prowadzono od września bieżącego roku ścisły nadzór archeologiczny).

Celem podjętych badań było rozpoznanie przebiegu odkrytych reliktyw architektonicznych w zakresie umożliwiającym realizację inwestycji. Jak się okazało w toku prac, pierwotny projekt realizacji nitki na tym odcinku, zniszczyłby niemal w stopniu całkowitym bezcenne pozostałości zespołu bramy miejskiej. Przebadano powierzchnię około 50 m odsłaniając fragmenty kilku obiektów architektonicznych oraz rejestrując przyległy układ stratygraficzny tworząc przesłanki dla określenia chronologii odkrytych reliktyw architektonicznych.

Odkryte relikty architektoniczne stanowią kamienne mury fundamentowe zbudowane z łamanego kamienia wapiennego w układzie warstwowym. Należą one do przynajmniej trzech obiektów powstałych w różnych okresach chronologicznych.

Najstarszy z nich stanowi narożnik złożony z murów warstwowych złamanego wapienia na zaprawie wapiennej o szerokości 2 m. (jeden z murów ma uszkodzone wewnętrzne lico). Materiał ceramiczny zachowany we wkopie fundamentowym wskazuje na jego średniowieczną metrykę. Narożnik ten jest z pewnością związany z obiektem bramy miejskiej stanowiąc najprawdopodobniej właściwą wieżę bramną na planie czworokąta identyczny do zachowanych reliktyw dolnej bramy (tzw. typ środkowoeuropejski) bądź jej przedbramie.

Drugi odsłonięty fragmentarycznie obiekt architektoniczny zbudowany prawdopodobnie na planie czworokąta, dostawiony jest do poprzednio opisanego narożnika. Znaczna grubość budujących go kamiennych murów warstwowych: 160, 120 i 80 cm oraz jego lokalizacja flankująca hipotetyczny wjazd do szczytu bramnej sugeruje jego funkcje obronne związane z zespołem bramy miejskiej. Przesłanki stratygraficzne wskazują na jego nowożytną metrykę, najprawdopodobniej XVI - wieczną. Trzeci, jak się wydaje najmłodszy element stanowi 60 cm mur kamienny dostawiony do północno – wschodniego narożnika poprzedniej budowli. Jego przebieg i charakter wskazuje na jego związek z kamienicą przy północnej pierzei ul. Piwowskiej (dawny browar miejski ?), której południowa elewacja, jak jest to widoczne na planie katastralnym z 1836 roku była przesunięta w głąb ulicy (najprawdopodobniej do jej budowy wykorzystano część opisaną powyżej budowli czworokątnej. Być może z tą samą fazą budowlaną związany jest mur kamienny o szerokości 140 cm przebiegający nieco ukośnie na zachód od opisanych do tej pory obiektów.

Obserwacje stratygraficzne w otwartych wykopach wydają się wskazywać, w rejonie odkrytych relikwów architektonicznych zlokalizowana jest fosa miejska. Element interpretowany wstępnie jako właściwa wieża bramna wysunięty byłby nieco w fosę, co wydaje się tłumaczyć znaczną głębokość posadowienia fundamentów muru zachodniego tego obiektu (na głębokości 2,50 m. nie osiągnięto stopy), a mur północny wydaje się mieć stopę posadowioną stopniowo. Czworokątny budynek dostawiony do narożnika wieży bramnej znajdowałby się w całości w obrębie fosy. Obserwacje te wymagają jednak dalszej weryfikacji badawczej, gdyż niewielka głębokość wykopów oraz zniszczenie większości pierwotnych nawarstwień nie zezwala na obecnym etapie badań na tak jednoznaczną ich interpretację.

Materiał zabytkowy złożono w Muzeum Okręgowym w Bielsku - Białej, dokumentację badawczą przekazano do Oddziału Zamiejscowego Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Bielsku - Białej.

Badania będą kontynuowane.

BISKUPIEC, st. 1, gm. *loco*, woj. olsztyńskie

- stare miasto; osadnictwo późnośredniowieczne (zamek?) i nowożytny (XV-XX w.)

Badania archeologiczne wyprzedzające inwestycje budowlaną, przeprowadzone w dniach od 9 do 12 października, przez mgr. Adama Mackiewicza (ARCHEO-ADAM). Finansowane przez E. Koprowską (inwestor prywatny). Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię około 35 m².

Badania archeologiczne prowadzono w obrębie działki budowlanej nr 79 przy ulicy Topiel, w miejscu rozebranego pawilonu handlowego. Ze względu na fakt, iż projektowany budynek nie posiada podpiwniczenia założono wykopy wąskoprzestrzenne pod ławy fundamentowe. Poszczególne odcinki oznaczono małymi literami od a do c. Czwartego odcinka nie wyznaczono ze względu na fakt, iż od strony północno-zachodniej wystąpił znaczny spadek terenu i zostanie tu założony jedynie szalunek pod fundament. W pozostałych odcinkach wykop doprowadzono do głębokości 0,6 - 0,9 m a w miejscach pod stopy ław fundamentowych pogłębiono je do 1,1 m. Wystąpiły tu przeważnie nawarstwienia zasypiskowe, z których pozyskano bardzo nieliczny materiał zabytkowy w postaci fragmentów ceramiki nowożytnej (XVIII wiek). Jedynie we wkopach pod stopy ław uchwycono fragmenty nawarstwień w postaci ciemnoszarej piaszczystej ziemi, które można określić, jako późnośredniowieczne. Najciekawszym jednak elementem, który wystąpił w obrębie wykopu 4 był niewątpliwie fragment fundamentu kamiennego uchwycony między 0,2 a 1,4 m. profilu północno-wschodniego odcinka oznaczonego jako 4a. Był to mur kamienny z dużych głazów narzutowych spojonych mocną zaprawą wapienną. Mur ten miał 1,2 m. szerokości. W stropie zachowały się także dwie warstwy cegieł, przy czym warstwę dolną tworzyły cegły gotyckie o wymiarach 310 x 150 x 90 mm łączone na zaprawę wapienną, górną zaś cegły maszynowe łączone na zaprawę cementową. Dowodzi to wykorzystania starego muru przez zabudowę późnonowożytną. W przypadku muru zasadniczego, mamy tu niewątpliwie do czynienia z relikwami zabudowy późnośredniowiecznej. Nie można wykluczyć, iż jest to pozostałość po zamku biskupów warmińskich, który wzniesiono